

Bedrijfsomvang en -type volgens NSO-typing

In statistiek en onderzoek worden bedrijven vaak ingedeeld naar bedrijfstype en bedrijfsomvang. Sinds 2010 wordt daarvoor de NSO-typing en de Standaardopbrengst (SO) gebruikt. Ook voor beleid wordt gebruik gemaakt van deze kengetallen.

Wageningen Economic Research berekent en beheert de normen en biedt op internet een rekenmodule aan, waar bedrijfsgegevens kunnen worden ingevuld en waar deze rapportage wordt samengesteld.

Dit rapport is via die rekenmodule samengesteld op 26-1-2018

De gegevens en de gebruikte normen horen bij de Landbouwtelling van 2017

De ingevoerde gegevens leiden tot de volgende informatie:

Bedrijfstype volgens NSO-typing		
Hoofdtype	4 - Graasdierbedrijven	
Subtype	4612 - Overige rundveebedrijven	
Omschrijving	Resultaat	Eenheid
Totale oppervlakte cultuurgrond	43	ha
Standaardopbrengst (SO)	210.080	euro
Standaardverdien capaciteit (SVC)	46.470	euro
Grootteklasse o.b.v. SVC	Klasse 2: 25.000 – 60.000 euro: kleine bedrijven	

Specificatie van ingevoerde gegevens, normen en SO per product

Categorie	Aantal	Eenheid	SO per eenheid	Standaardopbrengst
Akkerbouwgewassen				
Snijmais	10	ha, gemeten maat	1.620	16.200
Grasland en weiden				
Tijdelijk grasland	33	ha, gemeten maat	1.250	41.250
Rundvee: melk- en fokvee (geen vleesvee)				
Fokjongvee 1 tot 2 jaar mannelijk	25	aantal dieren	1.310	32.750
Fokjongvee 1 tot 2 jaar vrouwelijk	222	aantal dieren	540	119.880

U kunt resultaten van groepen bedrijven bekijken in [Agrimatie](#)

Wageningen Economic Research is niet aansprakelijk voor eventuele schade ontstaan door het gebruik van de Rekenmodule, door het beëindigen van het beschikbaar stellen ervan of door conclusies en besluiten van gebruikers op basis van de uitkomsten ervan.

Toelichting bij de kengetallen

Bedrijfstype

De agrarische bedrijven in Nederland verschillen onderling sterk in bedrijfsopzet. Op het ene bedrijf wordt bijvoorbeeld melk geproduceerd en op een ander bedrijf appels. Om bedrijven te kunnen indelen en met elkaar te kunnen vergelijken wordt de Standaardopbrengst (SO) gebruikt. Met behulp van de SO-normen kunnen de appels en de koeien bij elkaar worden geteld en kan de economische bedrijfsomvang (SO) en het NSO-bedrijfstype (specialisatiegraad) van agrarische bedrijven worden berekend. Informatie over de verschillende typen is opgenomen in de notities op de website:

[Wageningen Economic Research](#)

Standaardopbrengst (SO)

De bedrijfsomvang van een bedrijf wordt gemeten in Standaardopbrengst (SO). Voor elke gewas- en diersoort uit de Landbouwtelling is een SO-norm berekend, die de opbrengsten per eenheid weergeeft die onder normale omstandigheden op jaarbasis behaald worden. De bedrijfsomvang wordt berekend als een sommatie van alle eenheden van de producten maal hun SO-norm. De opbrengsten van toeslagen, subsidies en verbredingsactiviteiten zijn niet meegenomen in de normen en dus ook niet in de totale SO van het bedrijf.

Standaard verdien capaciteit (SVC)

De bedrijfsomvang in SO is over bedrijfstypen heen niet sterk gerelateerd met de arbeidsinzet of het resultaat van een bedrijf. Een akkerbouwer houdt van 100.000 euro opbrengsten bijvoorbeeld meer over dan een vleesvarkenshouder. Met het kengetal SVC wordt daarvoor gecorrigeerd. De SVC geeft een beeld van de vergoeding voor de inzet van arbeid en kapitaal (toegevoegde waarde) die op basis van standaarden gemiddeld in een jaar wordt behaald met de betreffende agrarische productie. De werkelijk gerealiseerde toegevoegde waarde van een bedrijf zal nooit gelijk zijn aan de berekende SVC, vanwege verschillen in prijsvorming, technisch resultaat, productbewerking, subsidies en/of multifunctionele activiteiten.

Grootteklasse SVC

Voor het handiger gebruik van de SVC zijn standaard-grootteklassen vastgesteld. De gehanteerde grenzen van die klassen zijn gebaseerd op de gemiddelde verhouding van de SVC per arbeidskracht en dus min of meer bij een gemiddeld-efficiënte arbeidsinzet. De werkelijke arbeidsinzet van een bedrijf hangt mede af van de mate van mechanisering. Omdat de werkelijke toegevoegde van een bedrijf af kan wijken van de norm is het mogelijk dat de omschrijving bij de grootteklasse niet van toepassing is op het individuele bedrijf. De uitkomsten moeten dan ook vooral als een (globale) richtlijn worden gezien.

Er zijn 5 klassen gedefinieerd op basis van het bedrag aan SVC:

1. < 25.000 euro: zeer kleine bedrijven

Deze bedrijven vragen voor de agrarische activiteit volgens de in gebruik zijnde standaarden een arbeidsinzet van maximaal 0,75 arbeidsjaareenheden (aje), tenzij de arbeid duidelijk minder efficiënt of tegen een lagere vergoeding dan gemiddeld wordt ingezet.

2. 25.000 – 60.000 euro: kleine bedrijven

Deze bedrijven vragen voor de agrarische activiteit volgens de in gebruik zijnde standaarden een arbeidsinzet van 0,75 tot maximaal 1,5 aje, afhankelijk van de mate van automatisering en de efficiëntie waarmee de arbeid kan worden ingezet.

3. 60.000 – 100.000 euro: middelgrote bedrijven

Deze bedrijven zijn van dusdanige omvang dat voor ongeveer 1,5 tot 2,5 aje een gemiddelde toegevoegde waarde kan worden gerealiseerd.

4. 100.000 – 250.000 euro: grote bedrijven

Deze bedrijven zijn van dusdanige omvang dat voor ongeveer 2,5 tot 5 aje een gemiddelde toegevoegde waarde kan worden gerealiseerd.

5. >= 250.000 euro: zeer grote bedrijven

Deze bedrijven kunnen aan meer dan 5 aje arbeid bieden tegen een gemiddelde vergoeding.

NGE en NEG-typering

(laatste update van deze informatie is 2010 en wordt niet meer bijgehouden)

Vanaf 2010 wordt de bedrijfsomvang en het bedrijfstype vastgesteld met de Standaardopbrengst (SO) in plaats van met de nge. De nge normen zijn in 2007 voor het laatst berekend, op prijsniveau 2004, en zullen ook niet meer worden aangepast. Wel blijven de normen nog tot eind 2012 beschikbaar in de rekenmodule en blijft deze informatie bij veelgestelde vragen over de nge nog enige tijd bestaan. De informatie op deze pagina wordt niet meer onderhouden en zal begin 2013 worden verwijderd.

Wilt u de normen bekijken of de bedrijfsomvang van een bedrijf berekenen, ga dan naar de [Rekenmodule](#).

Hieronder staan een aantal veelgestelde vragen over bss en nge

Definities, rekenen en de normen zelf

1. [Wat is de definitie van bss?](#)
2. [Wat is de definitie van nge?](#)
3. [Wat is de definitie van ege?](#)
4. [Hoe bereken je het totaal aantal nge van een bedrijf?](#)
5. [Waar zijn de meest recente lijsten te vinden?](#)

Normen, arbeid en volwaardigheid

6. [Arbeidsinzet: volwaardige arbeidskrachten \(vak\), arbeidsjaareenheden of mensjaren?](#)
7. [Wat is een volwaardig bedrijf?](#)
8. [Hoeveel nge is een volwaardige arbeidskracht?](#)

Normen voor specifieke producten

9. [Welke normen moeten er voor paarden worden gebruikt?](#)
10. [Zijn er specifieke normen voor biologische teelten?](#)
11. [Hoe moet er omgegaan worden met dieren of gewassen die niet op de lijst staan?](#)

Algemene vragen over de normen en herzieningen

12. [Waarom worden bss en nge berekend?](#)
13. [Hoe vaak worden de normen herzien?](#)
14. [Waarom worden de normen regelmatig herzien?](#)
15. [Bij welke landbouwtelling hoort welke normenlijst?](#)
16. [Was de verhouding tussen het aantal sbe en nge voor alle bedrijven gelijk?](#)
17. [Waarvoor zijn bss en nge niet geschikt?](#)

Wat is de definitie van bss?

Het Brutostandaardsaldo (bss) is gedefinieerd door de Europese Commissie als: 'De in geldswaarde uitgedrukte totaalopbrengst minus bepaalde bijbehorende specifieke kosten'. Het bss geeft een vergoeding voor de factorkosten (arbeid en kapitaal) en de niet-toegerekende non-factorkosten zoals afschrijving en onderhoud (zie figuur). Het is een nominaal bedrag dat is uitgedrukt in euro.

To- tale op- breng- sten	Netto-bedrijfsresultaat				Netto toege- voegde waarde (voor-heen sbe)	Bruto- saldo (bss)
		Factor- kosten	Arbeid	Personeel		
				Gezinsleden		
				Ondernemer(s)		
				Loonwerk *)		
		Rente	Rente machines & werktuigen			
			Rente bedrijfsgebouwen			
			Netto-grondpacht			
			Rente levende inventaris en omlopend vermogen			
	To- Tale Kosten	Non- factor- kosten	Afschrijving machines & werktuigen			
			Afschrijving bedrijfsgebouwen			
			Onderhoud, brandstof machines en werktuigen en algemene kosten (inclusief waterschapslasten en dergelijke)			
			Zaaizaad, plant- en pootgoed			
			Meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen			
			Veevoer			
			Energie ruimteverwarming en verlichting			
			Overige directe kosten			

*) Van de totale kosten voor loonwerk wordt 45% gezien als vergoeding voor arbeid en kapitaal (factorkosten); de overige 55% valt dan onder de indirecte nonfactorkosten (afschrijving, machines en brandstof).

Wat is de definitie van nge?

De Nederlandse grootte-eenheid (nge) is een reële economische maatstaf die gebaseerd is op het brutostandaardsaldo (bss, opbrengsten minus bepaalde specifieke kosten). Het is een maat waarmee de economische omvang van agrarische activiteiten wordt weergegeven. De nge per technische productie-eenheid (ha, dier) wordt berekend door de bss van de productie-eenheden te delen door een bepaalde deelfactor, die per jaar kan verschillen. De nge wordt zowel gebruikt om de absolute bedrijfsomvang van agrarische bedrijven of sectoren weer te geven (uitgedrukt in nge) als om de specialisatiegraad van bedrijven te bepalen (volgens de NEG-typing).

De bss en nge worden normaal gesproken om de twee jaar herzien. De normen krijgen de naam van het jaar waarvan het prijsniveau is gebruikt. De laatste berekening van normen is gebeurd op prijsniveau 2004. Die normen zijn voor het eerst gebruikt in de Landbouwtelling van 2007.

Een nge staat bij prijsniveau 2004 (Landbouwtellingen 2007 en verder) voor 1.420 euro aan saldo. Voor het prijsniveau en de deelfactor van bss naar nge (en bss naar ege) van andere jaren, zie de tabel:

Landbouwtelling	prijsniveau	deelfactor (1 nge = ... euro)	
		nge	ege
2000	1996	1.390	1.200
2001	1998	1.390	1.200
2002	1998	1.390	1.200
2003	2000	1.375	1.200
2004	2000	1.375	1.200
2005	2002	1.400	1.200
2006	2002	1.400	1.200
2007	2004	1.420	1.200
2008	2004	1.420	1.200
2009	2004	1.420	1.200
2010	2004	1.420	1.200

Wat is de definitie van ege?

De Europese grootte-eenheid (ege) is net als de nge een reële economische maatstaf die gebaseerd is op het brutostandaardsaldo (bss, opbrengsten minus bepaalde specifieke kosten). Het is een maat waarmee door de EU de economische omvang van agrarische activiteiten wordt weergegeven. De ege per technische productie-eenheid (ha, dier) wordt berekend door de bss van de productie-eenheden te delen door een bepaalde deelfactor, die per jaar kan verschillen. De ege wordt zowel gebruikt om de absolute bedrijfsomvang van agrarische bedrijven of sectoren weer te geven (uitgedrukt in ege) als om de specialisatiegraad van bedrijven te bepalen (volgens de EG-typering).

De bss, nge en ege worden om de twee jaar herzien. De normen krijgen de naam van het jaar waarvan het prijsniveau is gebruikt. De laatste berekening van normen is gebeurd op prijsniveau 2004. Een ege staat de laatste jaren voor 1.200 euro aan saldo (standard gross margin, sgm), zie tabel:

Landbouwtelling	prijsniveau	deelfactor (1 nge = ... euro)	
		nge	ege
2000	1996	1.390	1.200
2001	1998	1.390	1.200
2002	1998	1.390	1.200
2003	2000	1.375	1.200
2004	2000	1.375	1.200
2005	2002	1.400	1.200
2006	2002	1.400	1.200
2007	2004	1.420	1.200
2008	2004	1.420	1.200
2009	2004	1.420	1.200
2010	2004	1.420	1.200

Arbeidsinzet: volwaardige arbeidskrachten (vak), arbeidsjaareenheden of mensjaren?

De arbeidsinzet kan in meerdere kengetallen worden uitgedrukt: de volwaardige arbeidskracht, de arbeidsjaareenheid en het mensjaar. De volwaardige arbeidskracht (vak) is door het LEI als kengetal gebruikt tot 1999. Daarna is het vervangen door de arbeidsjaareenheden en mensjaren. Het mensjaar geeft van de drie het beste zicht op de totale arbeidsinzet en arbeidsbehoefte op een bedrijf.

Een mensjaar is gesteld op 1.700 gewerkte 'volwaardige uren'. Die 1.700 is het aantal uren dat werkelijk gewerkt kan worden bij een normale CAO, rekening houdend met verlof en dergelijke. Als een persoon 3.400 uur werkt, is de arbeidsinzet dus 2 mensjaren.

Een arbeidsjaareenheid komt overeen met 2.000 gewerkte uren. Als iemand 1.000 uur werkt, telt hij/zij voor 0,5 aje. Als een persoon meer dan 2.000 uur werkt, is het toch maar 1 aje. De aje geeft om deze reden geen goed beeld van de totale arbeidsbehoefte op een bedrijf. De persoon die 3.400 uur werkt, heeft dus een inzet van 2 mensjaren, maar slechts 1 a.j.e.

Een volwaardige arbeidskracht (vak) was opgebouwd uit de onderdelen beschikbaarheid en validiteit (en dus niet uit productiviteit). Uitgangspunt bij de berekening van het aantal vak was dat een ondernemer die niet invalide is en het hele jaar door beschikbaar is, als één volwaardige arbeidskracht werd beschouwd. Voor betaald personeel gold de tijdsduur waarover het loon werd betaald. Voor onbetaald personeel gold de volledige tijd, voorzover geen nevenfuncties werden uitgeoefend of een dagschool werd bezocht (mannelijk personeel) of de tijdsduur, waarin werkelijk in het bedrijf was meegewerkt (vrouwelijk personeel en 65-plussers). Verder werd de volwaardigheid van personen van 18 jaar gesteld op 90%, voor personen van 17 jaar was dit 80% en voor personen van 16 jaar was dit 65%. Daarnaast werd aangenomen dat bij ziekte de betrokken medewerker niet beschikbaar was. Het kengetal is vanaf 2000 niet meer in gebruik.

Het mensjaar brengt de arbeidsinzet van de 3 beschikbare kengetallen het best in beeld.

Hoe vaak worden de normen herzien?

De bss, nge en ege worden in principe iedere twee jaar herzien, conform afspraken in Europees verband. De laatste herziening van de normen is uitgevoerd voor de Landbouwtelling van 2007. De normen hebben als prijsniveau '2004'.

Voor de lijst met normen geldt dat er ieder jaar kleine wijzigingen plaats kunnen vinden. Dit heeft dan betrekking op die diersoorten en gewassen die in het betreffende jaar nieuw dan wel verdwenen zijn op de lijst van de Landbouwtelling. In de Landbouwtelling van 2006 worden in principe dezelfde normen gebruikt als in 2005. In 2006 is echter de lijst met producten aanzienlijk uitgebreid. Bij het toekennen van de normen voor die nieuw onderscheiden gewassen is zoveel mogelijk aangesloten bij de normen van het gewas waar die gewassen in 2005 onder vielen. Boerenkool is bijvoorbeeld een nieuw gewas in 2006. In 2005 werd boerenkool opgegeven bij de overige groenten. In 2006 krijgt het dan dezelfde norm als die overige groenten. Voor de Landbouwtelling van 2007 worden weer nieuwe normen berekend, waarbij wel zoveel mogelijk rekening zal worden gehouden met de specifieke saldi van die nieuwe gewassen.

Waar zijn de meest recente lijsten te vinden?

De lijsten die betrekking hebben op de landbouwtelling van een bepaald jaar worden tegelijk met de beschikking van de Landbouwtelling van dat jaar gepubliceerd in de Staatscourant. Dit gebeurt enige tijd voor het daadwerkelijk plaatsvinden van de telling, meestal in maart.

Alleen de normen die in de Staatscourant zijn gepubliceerd zijn rechtsgeldig (zoals bij verkrijgen van subsidies, bouwvergunningen ed.). De bss en nge zijn en blijven echter normen, wat automatisch betekent dat individuele bedrijven er van af zullen wijken. Daarom wordt toch geadviseerd om bij besluitvorming naast de normen ook informatie van het bedrijf zelf te gebruiken.

De normen worden ook jaarlijks opgenomen in de publicatie 'Land- en tuinbouwcijfers' van het CBS en het LEI. Ze staan ook op de internetsite van het LEI, waar via de Rekenmodule het betreffende landbouwtellingsjaar geselecteerd kan worden.

Bij welke landbouwtelling hoort welke normenlijst?

Tabel 1 Sbe, bss- en nge-niveau per jaar van de Landbouwtelling

Landbouw- telling	sbe- niveau	bss- en nge- niveau	deelfactor bss/ngc (euro)
1990	1986	1986	1.235
1991	1986	1986	1.235
1992	1991	1988	1.290
1993	1991	1990	1.310
1994	1991	1990	1.310
1995	1994	1992	1.320
1996	1994	1992	1.320
1997	1994	1994	1.400
1998	1997	1994	1.400
1999	1997	1996	1.390
2000	1997	1996	1.390
2001	1997	1998	1.390
2002	-	1998	1.390
2003	-	2000	1.375
2004	-	2000	1.375
2005	-	2002	1.400
2006	-	2002	1.400
2007	-	2004	1.420
2008	-	2004	1.420
2009	-	2004	1.420
2010	-	2004	1.420

Was de verhouding tussen het aantal nge en sbe voor alle bedrijven gelijk?

Nee, de verhouding tussen het aantal sbe (zoals die tot 2001 konden worden gebruikt) en nge voor een bepaald bedrijfstype was afhankelijk van het aandeel van de indirecte (niet-toegerekende) non-factorkosten in het saldo. De indirecte non-factorkosten zijn gelijk aan het totaal van afschrijving machines en werktuigen, afschrijving bedrijfsgebouwen, brandstof machines en werktuigen, onderhoud en algemene kosten.

Wanneer het saldo relatief hoog is, ter dekking van veel non-factorkosten bij een relatief lage netto-toegevoegde waarde, dan is de verhouding tussen sbe en nge relatief laag. Dit is bijvoorbeeld op de akkerbouwbedrijven het geval (zie tabel).

Tabel: Verhouding tussen sbe en nge (sbe per nge) per bedrijfstype					
Landbouwtelling:	1997	1998	1999	2000	2001
Sbe-niveau:	1994	1997	1997	1997	1997
Nge-niveau:	1994	1994	1996	1996	1998
Akkerbouwbedrijven	2,63	2,79	2,77	2,77	2,90
Tuinbouwbedrijven	3,34	3,44	3,28	3,30	3,24
Blijvendeteeltbedrijven	3,13	2,94	3,62	3,66	3,79
Graasdierbedrijven	2,87	2,73	2,79	2,80	2,84
Hokdierbedrijven	2,80	2,88	2,78	2,77	2,80
Gewassencombinaties	3,15	3,13	3,14	3,15	3,28
Veeteeltcombinaties	2,87	2,81	2,77	2,76	2,81
Gewas-veeteeltcombinaties	2,80	2,81	2,82	2,81	2,89
Totaal	2,98	2,97	2,98	2,99	3,02

Bron: CBS-Landbouwtelling; bewerking LEI.

Hoe bereken je het totaal aantal nge van een bedrijf?

Voor bedrijven zonder teelt van voedergewassen kunnen de arealen en dieren met hun normen worden vermenigvuldigd en worden gesommeerd. Wel zijn er enkele voorwaarden voor biggen, lammeren en geitjes. Voor ruwvoedergewassen geldt de regel dat het alleen mag worden meegenomen in de berekening als er sprake is van een ruwvoeroverschot. De directe kosten voor de ruwvoedergewassen zijn al verdisconteerd in het bss en de nge van graasdieren.

In de praktijk betekent dit, dat voedergewassen (dat zijn onder andere grasland, snijmaïs, voederbieten en luzerne) slechts zelden bss en nge krijgen.

Er is een ruwvoeroverschot indien de verhouding ('R') tussen het bss (of nge) van graasdieren en het bss van voedergewassen kleiner is dan de coëfficiënt R_s , welke gesteld is op 1,7. Voor de exacte rekenregel wordt verwezen naar het document over de NEG-typing op de site van het CBS.

Een berekening van de bedrijfsomvang en het bedrijfstype kan worden uitgevoerd met de nge-rekenmodule op onze internetsite, die vanaf begin mei 2005 beschikbaar is.

Wat is een volwaardig bedrijf?

Een volwaardig bedrijf is een moeilijk te omschrijven en te kwantificeren begrip. Afhankelijk van het doel van de vraag kan het bijvoorbeeld gedefinieerd zijn als voldoende productieve werkgelegenheid op een bedrijf voor tenminste een persoon (vak), of een bepaald niveau aan toegevoegde waarde of de continuïteitskansen onder toekomstig beleid. Bij het laatste heeft ook de financiering van het bedrijf invloed. Er kan ook voor een combinatie van factoren worden gekozen, bijvoorbeeld een dagtaak met een 'redelijk' inkomen.

Vaak wordt de bedrijfsomvang (gemeten in nge) als indicator gebruikt om te bepalen of een bedrijf al dan niet volwaardig is. De nge zijn echter normen. De werkelijk gemeten economische omvang bij individuele bedrijven zal dan ook afwijken van de norm, waardoor het LEI bij voorkeur niet spreekt over volwaardigheid gekoppeld aan een normatieve bedrijfsomvang.

Hoeveel nge is een volwaardige arbeidskracht?

Voor de beantwoording van vragen over volwaardigheid zijn de definities die het LEI van de nge en van volwaardige bedrijven hanteert van belang. Daaruit blijkt al dat het kengetal nge per vak (in gebruik tot 1999) en nge per mensjaar (vanaf 2000) slechts een richtlijn kunnen zijn: de nge is immers een vergoeding voor meer dan alleen de arbeid, terwijl een arbeidskracht alleen over arbeid gaat. Er zullen daardoor in ieder geval al verschillen zijn tussen arbeidsintensieve en kapitaalsintensieve bedrijven en bedrijfstypen.

Omdat de nge een maat is voor het saldo dat normatief met het bedrijf kan worden gehaald, kan ook dit kengetal niet worden gezien als een algemene maatstaf voor de arbeidsinzet. Het saldo geeft immers een vergoeding voor de factorkosten (arbeid en kapitaal) en de niet-toegerekende non-factorkosten zoals afschrijving en onderhoud. In oktober 2006 is een Agri-Monitor-artikel gepubliceerd, waarin aandacht wordt besteed aan de arbeidsinzet naar bedrijfsomvang. Het aantal uren per nge staat daarin centraal.

Recente informatie over arbeidsinzet (nge per mensjaar) van enkele bedrijfstypen is ook terug te vinden in de tabellen met bedrijfsopzet in Binternet. Een iets gedetailleerder beeld geeft de onderstaande tabel:

Tabel. Nge per mensjaar op enkele bedrijfstypen, naar grootteklasse, 2003 en 2004.

	minder dan 50 nge	50 tot 100 nge	100 tot 200 nge	200 tot 400 nge	meer dan 400 nge	Totaal
Akkerbouwbedrijven	29	41	60	73	88	46
Opengrondsgroentebedrijven	19	24	19	30	34	23
Glasgroentebedrijven	16	16	28	30	33	29
Bloembollenbedrijven	23	24	35	42	62	39
Glasbloemenbedrijven	17	21	30	34	36	33
Champignonbedrijven	.	24	15	19	.	25
Fruiteeltbedrijven	16	19	20	24	.	19
Boomkwekerijbedrijven	20	22	27	36	68	30
Melkveebedrijven	24	37	49	69	.	43
Overige graasdierbedrijven	24	34	49	74	.	33
Hokdierbedrijven	27	38	53	67	65	47
Gewassencombinaties	28	20	26	68	.	31
Veeteeltcombinaties	17	30	44	73	.	39
Gewas-veeteeltcombinaties	28	31	53	81	.	42
Overige tuinbouw	13	23	32	33	46	32
Totaal	24	32	42	44	42	37

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Tabel. Nge per vak op de verschillende bedrijfstypen in Nederland, naar grootteklasse gemeten in nge, boekjaar 1999 met nge-niveau 1996

	kleiner dan 40 nge	40 tot 100 nge	groter dan 100 nge	alle
Akkerbouwbedrijven	41	58	89	70
Opengr.groentebedrijven	24	29	27	28
Glasgroentebedrijven	17	18	34	32
Bloembollenbedrijven	23	33	32	32
Glasbloemenbedrijven	19	27	36	35
Champignonbedrijven	.	18	28	24
Fruiteeltbedrijven	13	24	28	26
Boomkwekerijbedrijven)	18	33	40	33
Graasdierbedrijven	30	50	73	57
Hokdierbedrijven	37	56	86	70
Gewassencombinaties	39	36	42	41
Veeteeltcombinaties	34	45	69	55
Gewas/veecombinaties	26	51	78	56
Totaal	31	45	51	48

*) boekjaar 1998, nge-niveau 1994
 Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Bij de volwaardige arbeidskrachten (die als zodanig tot 1999 in gebruik was) bleek over alle bedrijven heen 1 vak in 1999 (en met nge-1996) 48 nge rond te zetten, zie de onderstaande tabel. Ook hier waren grote verschillen tussen de bedrijfstypen en de grootteklassen binnen de bedrijfstypen en kon een eenduidig antwoord op de vraag dus niet worden gegeven. Bij de berekening van de arbeidsinzet kan wel het best rekening gehouden worden met het bedrijfstype en de bedrijfsomvang (tabel).

Nogmaals: de uitkomsten zijn slechts indicatief voor een bedrijf. Bovendien moet de gebruiker van de tabellen rekening houden met de klassegrenzen: de arbeidsinzet van een akkerbouwbedrijf van 98 nge (net onder de klassegrens van 100 nge) zal minder afwijken van de arbeidsinzet van een akkerbouwbedrijf van 102 nge (net boven de klassegrens) dan op basis van de gemiddelde uitkomst op basis van de 2 klassen zal blijken.

Zijn er specifieke normen voor biologische teelten?

Nee, bij het toekennen van de nge (en voorheen ook de sbe) wordt geen rekening gehouden met biologische of gangbare teelten. De achtergrond daarbij is dat bij de Landbouwtelling geen onderscheid wordt gemaakt naar gangbaar of biologisch. Uit onderzoek blijkt dat er wel verschillen bestaan in rentabiliteit tussen gangbare en biologische producten. Eventueel kan de gebruiker een aanvullende berekening maken van het extra saldo dat de biologische teelt oplevert ten opzichte van de gangbare teelt. Dit extra saldo (in euro) kan met de deelfactor (afhankelijk van het prijsniveau, zie de vraag over de definitie van de nge) opgeteld worden bij de nge van de gangbare teelten.

Welke normen moeten er voor paarden worden gebruikt?

In de Landbouwtelling wordt voor paarden en pony's alleen onderscheid gemaakt naar jonger en ouder dan 3 jaar. De paardenhouderij is echter een tak die zich kenmerkt door de grote verscheidenheid tussen bedrijven. Zo zijn er veel bedrijven met 1 of 2 paarden die min of meer in de hobbymatige sfeer worden gehouden, terwijl er tegelijkertijd bedrijven zijn met hoogwaardig fokmateriaal. Het spreekt voor zich dat de toegevoegde waarde en het saldo tussen die paarden en tussen de bedrijven sterk verschillen.

Om enige differentiatie in de Landbouwtellingsnorm aan te brengen is hieronder een specificatie opgenomen van enkele 'gebruiksdoelen' van paarden, die mede de basis hebben gevormd voor de normen van de Landbouwtellingsrubrieken.

	Normen 2000		Normen 2002		Normen 2004	
	bss	nge	bss	nge	bss	nge
Manegepaarden	4.220	3,07	5.150	3,68	3.680	2,59
Pensionpaarden	2.460	1,79	2.780	1,99	2.270	1,60
Africhtingspaarden	5.000	3,64	4.700	3,36	4.710	3,32
Manegeponies	3.840	2,80	4.900	3,50	3.760	2,65
Pensionponies	1.740	1,27	2.350	1,68	2.090	1,47

Los van deze specificatie geldt dat de verschillen tussen paarden zodanig groot kunnen zijn, dat beter zoveel mogelijk uitgegaan kan worden van de werkelijke bedrijfsgegevens. Daarbij kan dan gebruik worden gemaakt van het onderstaande rekenschema, dat ook geldt voor dieren en gewassen die niet op de tellingslijst voorkomen (in dit voorbeeld is een fictieve diersoort gebruikt: de quinto).

Resultaat per quinto per jaar (euro)		
Opbrengsten		1.225
Toegerekende kosten		660
w.v. veevoer	550	
energie	80	
overige directe kosten	30	
Bruto saldo		565
Nge 2004		0,398

Hoe moet er omgegaan worden met dieren of gewassen die niet op de lijst staan?

De meeste gewassen en diersoorten staan op de lijsten. Wanneer ze namelijk niet in een van de nauwkeurig omschreven categorieën passen, vallen ze veelal wel onder een algemene categorie 'overig', zoals die ook op de landbouwtelling staat bij bepaalde groepen van gewassen en diersoorten. Voor de exacte categorie geeft de toelichting op de landbouwtelling veelal uitsluitel (zie daarvoor de website www.hetInvloket.nl).

Voor de meeste regelgeving zal dan ook deze norm gehanteerd moeten worden. Wanneer ze echt nergens onder vallen, dan hangt het van de instantie af of er geen nge worden toegekend (de strikt juridische opvatting) of dat er in analogie of via eigen berekeningen nge worden toegekend. Van deze laatste mogelijkheid kan in ieder geval gebruik worden gemaakt wanneer de eenheden dienst doen in bedrijfseconomisch onderzoek, zoals boerenzuivelbereiding, struisvogels en een uitsplitsing van paarden.

In de figuur is een voorbeeld gegeven van hoe men zelf het aantal nge kan berekenen van een gewas, diersoort of in één keer van het totale bedrijf. Het is bij deze berekening wel van belang dat zoveel mogelijk wordt uitgegaan van 'normale' omstandigheden en dat de kosten zo nauwkeurig mogelijk aan de verschillende bedrijfsonderdelen worden toegedeeld.

Resultaten per quinto per jaar (euro)		
Opbrengsten		1.225
Toegerekende kosten		660
w.v. veevoer	550	
energie ruimteverwarming	80	
overige directe kosten	30	
Bruto saldo		565
Nge 2004		0,398

Waarom worden de normen regelmatig herzien?

Er vinden vrijwel voortdurend veranderingen in de verhoudingen van prijzen en productiviteit tussen producten plaats. Die veranderingen hebben invloed op de saldi per dier en gewas. Daarom is regelmatig herberekening van de bss en nge nodig. In Europees verband is afgesproken om die herberekening elke twee jaar uit te voeren.

Waarom worden bss en nge berekend?

De bss en nge worden berekend om op basis van economische criteria bedrijven in te kunnen delen in bedrijfstypen, om de omvang van verschillende sectoren vast te kunnen stellen en om de omvang van bedrijven van verschillende bedrijfstypen te kunnen vergelijken. De bedrijfstypering (volgens de zogenaamde NEG-typologie) wordt gebruikt in statistiek (bv door CBS en Eurostat) en onderzoek.

De normen worden gebruikt in regelingen en beleid.

Waarvoor zijn bss en nge niet geschikt?

De bss en nge zijn niet geschikt om het inkomen van individuele bedrijven vast te stellen: een algemene norm houdt immers geen rekening met specifieke kwaliteiten en situaties op individuele bedrijven. Daarnaast geldt dat er tussen jaren en bedrijven verschillen zullen zijn in productiviteit, gerealiseerde prijzen en dergelijke.

De normen zijn bovendien ook niet zonder meer geschikt om de continuïteitskansen of opvolgingsmogelijkheden van een bedrijf te bepalen. Ook hiervoor geldt dat meer bedrijfsspecifieke gegevens nodig zijn, zoals bijvoorbeeld informatie over inkomen, financiering en moderniteit. Ook zou rekening gehouden moeten worden met zaken als marktperspectieven, beleid en omgeving.